

Міністерство освіти і науки України
Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Особливості формування здатності до саморегуляції дошкільників з
синдромом Дауна

Виконала студентка групи СО-4
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Воронищева Надія Сергіївна
Керівник: Лупінович С. М.
Рецензент: Горбенко І. В.
Нормоконтроль: _____ Ю. В. Клочкова

Запоріжжя

2020

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота містить 56 сторінок, 4 таблиці, 4 рисунки, 42 джерела, 4 додатка.

Об'єкт дослідження: саморегуляція дошкільників з синдромом Дауна.

Мета дослідження: встановити особливості формування здатності до саморегуляції дошкільників з синдромом Дауна.

Методи дослідження: теоретичні, емпіричні, статистичні.

Саморегуляція – здатність людини керувати собою на основі сприймання й усвідомлення актів своєї поведінки та психічних процесів.

Сучасне реформування освіти висуває нові завдання та вимоги до навчання й виховання дітей із порушеннями розумового розвитку. Серед таких вимог особливого значення набуває формування спектра їхніх життєвих компетенцій та життєвої компетентності. Поряд з цим, існування низки нерозв'язаних проблем психічного розвитку саме дітей з синдромом Дауна є актуальним та своєчасним у контексті сучасної зміни освітніх парадигм. Ідеться про наявність специфіки розвитку пізнавальної, сенсомоторної, мовленнєвої, емоційно-вольової сфер їхньої особистості, своєрідності поведінкових порушень, недостатню сформованість комунікативних навичок, зокрема, альтернативних.

Також, доведено існування підґрунтя розвитку дітей із синдромом Дауна до успішного формування у них психічних процесів та комунікативної діяльності, які виступають необхідною передумовою їхньої саморегуляції та соціалізації у дорослому житті.

СИНДРОМ ДАУНА, САМОРЕГУЛЯЦІЯ, ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ, УВАГА, ПАМ'ЯТЬ, СПРИЙМАННЯ, МОВЛЕННЯ, КОМУНІКАЦІЯ, ДОШКІЛЬНИЙ ВІК.

ВСТУП

Упровадження Конвенції ООН «Про права інвалідів», стрімкий розвиток інклюзивної освіти в Україні та її інтеграція до європейського освітнього простору детермінували спрямованість сучасної освіти та новітніх завдань і вимог до навчання та виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Серед таких вимог особливого значення набуває формування спектра їхньої життєвої компетентності.

Також спостерігається збільшення наукового та практичного інтересу до вивчення особистості дошкільників з синдромом Дауна, зокрема їхньої саморегуляції. Зміна контингенту спеціальних загальноосвітніх шкіл позначилась на збільшенні кількості цих дітей не тільки у спеціальних, а й у закладах загальної середньої та дошкільної освіти. Як наслідок, невирішеність проблем розвитку дітей з синдромом Дауна в дошкільному віці та недостатні кількість наукових досліджень проблем їхньої саморегуляції, сформованість якої вказує на готовність такої дитини до шкільного навчання, й зумовило актуальність дослідження.

Найбільш дослідженими та описаними в сучасній спеціальній психології є проблеми функціонування пізнавальної діяльності та корекції її порушень; виявлення специфіки розвитку просторових уявлень, сенсорного розвитку; розвитку психічних процесів, мислення та мовлення; порушень поведінки та процесу соціалізації дітей з розумовою відсталістю (Д. Ісаєв, А. Обухівська, В. Синьов, Н. Стадненко, О. Хохліна, Ж. Шиф та ін.). Достатньо розгорнутий характер містять дослідження специфіки психічного розвитку дітей з синдромом Дауна. Зокрема, констатується варіація недорозвинення пізнавальної діяльності їхнього мовлення (А. Альохіна, Г. Ворсанова, І. Демидова, П. Жиянова, Р. Ковтун, Т. Медведєва та ін.); нестійкість афективної сфери – від в'ялості, апатії до розгальмованості, збудливості (Н. Тертична, Г. Головань); надмірна здатність

розконцентровувати увагу (К. Давиденкова, І. Ліберман та ін.); затримка розвитку статичних і локомоційних функцій, різних видів моторики, особливо дрібної (Р. Бабенкова, Р. Ковтун, П. Лаутеслагер, О. Мозолук-Коновалова та ін.); значне відставання у розвитку активного мовлення при відносно збереженому його розумінні (Р. Ковтун, А. Савицький та інших.).

Мета дослідження: встановити особливості формування здатності до саморегуляції дошкільників з синдромом Дауна.

Об'єкт дослідження: саморегуляція дошкільників з синдромом Дауна.

Предмет дослідження: особливості формування здатності до саморегуляції дошкільників з синдромом Дауна.

Для реалізації мети поставлені такі завдання дослідження:

1. Проаналізувати стан дослідження проблеми особливості формування здатності до саморегуляції дошкільників з синдромом Дауна.

2. Дібрати діагностичний матеріал для визначення рівня сформованості здатності до саморегуляції та проаналізувати отримані результати.

3. Розробити методичні рекомендації для педагогів щодо особливостей формування здатності до саморегуляції дошкільників з синдромом Дауна.

Методи дослідження:

1. Теоретичні (вивчення й аналіз психолого-педагогічної літератури; узагальнення поглядів вчених на дану проблему).

2. Емпіричні (спостереження за поведінкою дітей; бесіда з дітьми, батьками, вихователями; психологічний експеримент з метою вивчення рівня сформованості саморегуляції (методики «Піраміда», «Кубики Кооса», методика діагностики сенсомоторної сфери (за А. Семенович), методика дослідження уваги «Коректурна проба», опитувальник для діагностики порушень сенсорної інтеграції за Дж. Айрес (для батьків і спеціалістів); методика діагностики мовлення (за О. Венгер, Г. Вигодською, Е. Леонгард); методика «Палички і хрестики» (за Т. Чередниковою).

3. Статистичні (процедура обробки даних).

База дослідження: діагностичний етап проходив на базі комунального підприємства «Нікопольський спеціалізований медичний центр медико-соціальної реабілітації дітей» Дніпропетровської обласної ради.

Структура та обсяг бакалаврської роботи: бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (42), додатків (4). Загальний обсяг роботи становить 56 сторінок, основний текст викладено на 36 сторінках. У тексті міститься 4 таблиці, 4 рисунків.

ВИСНОВКИ

У бакалаврській роботі здійснено теоретичне обґрунтування проблеми формування здатності до саморегуляції дошкільників з синдромом Дауна, виявлено її специфіку та вивчено психологічні закономірності й механізми взаємозв'язку чинників формування саморегуляції і розвитку особистості цих дітей у дошкільному віці, обґрунтовано психологічні умови та чинники формування здатності до саморегуляції.

У такий спосіб визначено компоненти саморегуляції дітей дошкільного віку (психічні процеси, комунікативна діяльність, саморегуляція поведінки), показники (відчуття, сприймання, увага; взаємодія з оточуючими, образ-Я, мовлення; відтворення соціальних ролей, співвідкорення внутрішніх мотивів зовнішнім умовам).

Виявлення труднощів діагностики дітей з синдромом Дауна дає підстави в межах комплексної діагностики визначити основні аспекти її реалізації: диференціація діагностики за віковими показниками в межах дошкільного віку (молодший, старший дошкільний вік), орієнтація дітей на комунікативні форми діагностики (бесіди, інтерв'ю), методи невербальної діагностики та проєктивні методики, створення в межах експериментальної ситуації взаємодії з дорослим на засадах співпраці та допомоги (що виступало важливим діагностичним показником).

Встановлено взаємообумовленість та наступність у формуванні компонентів саморегуляції (не сформованість психічних процесів / гнучкості сенсорних реакцій є підставою до порушень і не сформованості наступних компонентів) та специфіку динаміки показників саморегуляції в межах підперіодів дошкільного віку.

Отже, ми дійшли висновку, що основу здатності дитини до саморегуляції складає стан сформованості психічних процесів, стан

сформованості комунікативних умінь і навичок та виконання соціальних правил та норм.

Нами було виявлено, що довільність процесів відчуття, сприймання та уваги сформовано на низькому рівні. Підтверджено, що довільність психічних процесів обумовлена станом виявлення первинних порушень, вікової динаміки та методів раннього втручання у розвиток дитини.

Також було встановлено, що комунікативна діяльність дошкільників з синдромом Дауна забезпечується наступними формами комунікації: жести, міміка, інтонаційні сигнали, вокалізація, відтворення поз та рухів, використання окремих слів.

Виявлено стан сформованості внутрішньої мотивації дитини до дотримання правил та норм в експериментальних ситуаціях. Зокрема, встановлено, що у дошкільників з синдромом Дауна домінує зовнішня мотивація до дотримання правил. Водночас внутрішня мотивація обумовлена нагальною потребою дитини.

За результатами проведеного дослідження нами були розроблені рекомендації для педагогів щодо розвитку особистісної саморегуляції дошкільників з синдромом Дауна, дотримання яких дозволить підвищити ефективність корекційно-розвиткової роботи.

Таким чином, поставлені на початку роботи мета і завдання були вирішені. У ході діагностики була підтверджена думка багатьох вчених про низький рівень сформованості саморегуляції дітей дошкільного віку із синдромом Дауна.